

ЕТАПІЗАЦІЯ РОЗВИТКУ НАЦІОНАЛЬНОГО РИНКУ ІНВЕСТИЦІЙНИХ ФІНАНСОВИХ ПОСЛУГ

©2022 КОВАЛЕНКО Ю. М., ЯЦЕНКО І. В.

УДК 336.76; 330.322
JEL: E22; G01; G11; G23

Коваленко Ю. М., Яценко І. В. Етапізація розвитку національного ринку інвестиційних фінансових послуг

Метою статті є дослідження сучасного стану та перспектив розвитку національного ринку інвестиційних фінансових послуг. У статті надано характеристику ринку інвестиційних фінансових послуг із суб'єктною класифікацією. Проаналізовано діяльність посередників на ринку інвестиційних фінансових послуг станом на кінець 2008 р. – 01.04.2022 р. в Україні. Проведено діагностику стану розвитку ринку інвестиційних фінансових послуг на основі індикаторів власної розробки, зокрема показників місткості ринку, ринкових показників, індикаторів економічної значущості діяльності посередників, макроекономічних показників. Здійснено періодизацію етапів розвитку національного ринку інвестиційних фінансових послуг. Виявлено вплив світової фінансово-економічної кризи 2008–2010 рр., політичної нестабільності 2014 р., коронакризи 2020–2021 рр. і російського вторгнення 2022 р. на функціонування посередників на ринку інвестиційних фінансових послуг. Досліджено активність іноземних інвесторів із купівлі активів в Україні, у т. ч. вартість і кількість угод М&А. Прогнозується, що російське вторгнення у 2022 р. може мати катастрофічні наслідки для України в цілому та для ринку інвестиційних фінансових послуг зокрема, який довго озговтувався від негативних наслідків попередніх кризових періодів і повністю не відновився після світової фінансово-економічної кризи 2008–2010 рр. Зроблено висновок про те, що сучасний ринок інвестиційних фінансових послуг є недостатньо публічним і має суттєві недоліки у висвітленні актуальної інформації з боку регуляторів – Національного банку України та Національної комісії з цінних паперів та фондового ринку. Обґрунтовано актуальність створення статистичних баз даних від регуляторів ринку інвестиційних фінансових послуг. Виявлено переваги та недоліки інвестування активів посередників на ринку інвестиційних фінансових послуг в ОВДП. Запропоновано перспективні напрями розвитку національного ринку інвестиційних фінансових послуг.

Ключові слова: компанії з управління активами, ринок фінансових послуг, інвестиційний ринок, російське вторгнення, криза, ринок інвестиційних фінансових послуг.

Рис.: 7. Бібл.: 15.

Коваленко Юлія Михайлівна – доктор економічних наук, професор, професор кафедри фінансових ринків та технологій, Університет державної фіскальної служби України (вул. Університетська, 31, Ірпінь, 08201, Україна)

E-mail: kovalenko0202@ukr.net

ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-5678-3185>

Researcher ID: <https://publons.com/researcher/1453664/yuliia-kovalenko/>

Scopus Author ID: <https://www.scopus.com/authid/detail.uri?authorId=36573842700>

Яценко Іван Васильович – аспірант кафедри фінансових ринків та технологій, Університет державної фіскальної служби України (вул. Університетська, 31, Ірпінь, 08201, Україна)

E-mail: yatsenkoivan94@gmail.com

ORCID: <https://orcid.org/0000-0003-0897-104X>

UDC 336.76; 330.322
JEL: E22; G01; G11; G23

Kovalenko Yu. M., Yatsenko I. V. Staging the Development of the National Market of Investment Financial Services

The article is aimed at studying the current state and prospects for the development of the national market of investment financial services. The article describes the market of investment financial services along with subject classification. The activities of intermediaries in the market of investment financial services as of the end of 2008 – 01.04.2022 in Ukraine are analyzed. Diagnostics of the state of development of the market of investment financial services is carried out on the basis of indicators of the authors' own development, in particular the indicators of market capacity, market indicators, indicators of economic significance of the activities of intermediaries, macroeconomic indicators. A periodization of stages of development of the national market of investment financial services is made. The impact of the global financial and economic crisis of 2008–2010, political instability in 2014, coronavirus crisis of 2020–2021, and the Russian invasion in 2022 on the functioning of intermediaries in the investment financial services market are specified. The activity of foreign investors in the purchase of assets in Ukraine, including the value and number of M&A transactions, is researched. It is prognosticated that the Russian aggression in 2022 may have catastrophic consequences for Ukraine in general and for the investment financial services market in particular, which has long recovered from the negative consequences of previous crisis periods and has not fully come to life from the global financial and economic crisis of 2008–2010. It is concluded that the modern market of investment financial services is not public enough and has significant shortcomings in the coverage of relevant information by regulators – the National Bank of Ukraine and the National Securities and Stock Market Commission. The relevance of creation of statistical databases from regulators of the market of investment financial services is substantiated. The advantages and disadvantages of investing assets of intermediaries in the market of investment financial services in government bonds is identified. Perspective directions of development of the national market of investment financial services are proposed.

Keywords: asset management companies, financial services market, investment market, Russian invasion, crisis, investment financial services market.

Fig.: 7. Bibl.: 15.

Kovalenko Yuliia M. – D. Sc. (Economics), Professor, Professor of the Department of Financial Markets and Technologies, University of the State Fiscal Service of Ukraine (31 Universytetska Str., Irpin, 08201, Ukraine)

E-mail: kovalenko0202@ukr.net

ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-5678-3185>

Researcher ID: <https://publons.com/researcher/1453664/yuliia-kovalenko/>

Scopus Author ID: <https://www.scopus.com/authid/detail.uri?authorId=36573842700>

Yatsenko Ivan V. – Postgraduate Student of the Department of Financial Markets and Technologies, University of the State Fiscal Service of Ukraine (31 Universytetska Str., Irpin, 08201, Ukraine)

E-mail: yatsenkoivan94@gmail.com

ORCID: <https://orcid.org/0000-0003-0897-104X>

Ринок інвестиційних фінансових послуг відіграє важливу роль в економічному розвитку країни, виступає з'єднувальною ланкою в перерозподілі інвестиційних ресурсів. Розвиток вітчизняного ринку інвестиційних фінансових послуг залежить від економічної кон'юнктури та політичної ситуації в країні. 2022 р. охарактеризувався для України глобальними викликами, спричиненими збройною агресією Росії. Крім того, факторами волатильності залишаються світові фінансово-економічні кризи, пандемія COVID-19, геополітичні конфлікти, торгові війни тощо.

Питання, пов'язані з проблематикою функціонування ринку фінансових послуг, досліджують М. В. Дубина [5], В. П. Левченко [10], С. Г. Арбузов, Ю. В. Колобов, В. І. Міщенко, С. В. Науменкова [2], С. К. Реверчук [13], Є. П. Бондаренко [3], Ю. М. Коваленко [8]; інвестиційного ринку – Л. Г. Кльоба [7], О. А. Котуков [9], О. С. Губанова [4]. Найбільш широко представленим в економічній літературі є визначення сутності ринку фінансових послуг [2, с. 390; 5, с. 23; 10, с. 51] та інвестиційного ринку [4, с. 76; 7, с. 12; 9, с. 121] як системи або сукупності економічних відносин. Водночас С. К. Реверчук [13, с. 84] акцентує увагу на тому, що вся сукупність відносин, які виникають на ринку фінансових послуг, безпосередньо пов'язана з процесами надання та споживання фінансових послуг, а не з рухом фінансових активів, як це відбувається на фінансовому ринку.

Окреслюючи коло суб'єктів ринку фінансових послуг, між якими виникають відповідні відносини, Є. П. Бондаренко [3, с. 5] включає до цього переліку власників фінансових ресурсів, їх користувачів, фінансових посередників, органи державної влади, нагляду та контролю. Своєю чергою, Ю. М. Коваленко більш узагальнено визначає список суб'єктів ринку фінансових послуг і відносить до нього інституційні одиниці фінансового сектора економіки, споживачів фінансових послуг [8, с. 104–105].

Незважаючи на ґрунтовні дослідження ринку фінансових послуг та інвестиційного ринку, не висвітленими залишаються питання функціонування ринку інвестиційних фінансових послуг, що потребує подальших досліджень у цьому напрямі.

Метою статті є дослідження сучасного стану та перспектив розвитку національного ринку інвестиційних фінансових послуг.

Опис методики (структури, послідовності) проведення дослідження. Ринок інвестиційних фінансових послуг є гібридним ринком, що утворюється в межах перетину сегментів інвестиційного ринку та ринку фінансових послуг. З одного боку, це сегмент ринку фінансових послуг, в якому фінансові послуги опосередковуються рухом інвестиційних ресурсів та реалізуються із застосуванням інвестиційних інструментів. Водночас, з іншого боку, це сегмент інвестиційного ринку, в якому трансформація інвестиційних

ресурсів у інвестиційний капітал здійснюється із використанням фінансових послуг (послуг фінансових посередників) [15, с. 93].

Механізм функціонування ринку інвестиційних фінансових послуг доречно тлумачити як сукупність процесів інтерактивної взаємодії учасників ринку (посередників на ринку інвестиційних фінансових послуг, донорів та реципієнтів інвестицій, а також суб'єктів допоміжної ринкової інфраструктури) у формі партнерства, конкуренції або конфлікту та їх урегулювання органами державного нагляду в цілях збалансування державних, ринкових і приватних інвестиційних інтересів у рамках існуючого нормативно-правового, матеріально-технічного, фінансового, інформаційного, кадрового та науково-методичного забезпечення.

Таким чином, до суб'єктів ринку інвестиційних фінансових послуг відносимо: посередників на ринку інвестиційних фінансових послуг; індивідуальних і колективних інвесторів; реципієнтів інвестицій; суб'єктів допоміжної інфраструктури; органи нагляду.

На наш погляд, найбільш повну характеристику стану ринку інвестиційних фінансових послуг отримуємо на основі дослідження основних показників діяльності посередників. Посередниками ринку інвестиційних фінансових послуг є: інститути спільного інвестування (далі – ІСІ) (у т. ч. венчурні фонди); компанії з управління активами (далі – КУА); недержавні пенсійні фонди (далі – НПФ) і страхові компанії (далі – СК) з активами в управлінні КУА; банки, які здійснюють інвестиційні операції, а також фінансові інститути розвитку. Останні не зареєстровані в Україні, тому до розрахунків не беруться.

Слід зазначити, що згідно з п. 1 ст. 63 ЗУ «Про інститути спільного інвестування» № 5080-VI від 05.07.2012 р.: «компанія з управління активами здійснює управління активами інституту спільного інвестування» [11].

Задля діагностики стану розвитку ринку інвестиційних фінансових послуг використано такі індикатори:

- ✦ *показники місткості ринку:* кількість посередників на ринку інвестиційних фінансових послуг; диверсифікація різновидів посередників на ринку інвестиційних фінансових послуг; частка окремих різновидів посередників на ринку інвестиційних фінансових послуг у загальному обсязі таких інституцій;
- ✦ *ринкові показники:* вартість активів посередників на ринку інвестиційних фінансових послуг; структура активів;
- ✦ *індикатори економічної значущості діяльності посередників:* середня кількість ІСІ на одну КУА; масштаби залучення домогосподарств до функціонування посередників на ринку інвестиційних фінансових послуг;

★ *макроекономічні показники:* вимір економічних показників діяльності посередників ринку інвестиційних фінансових послуг у відсотковому вимірі до ВВП [15, с. 94].

Для проведення дослідження використано офіційні дані регуляторів та Української Асоціації Інвестиційного Бізнесу (далі – УАІБ) протягом 2008 р. – 01.04.2022 р. з виокремленням кризових періодів. Згідно із Законом України «Про фінансові послуги та державне регулювання ринків фінансових послуг» № 2664-III від 12.07.2001 р. [12] починаючи з липня 2020 року регуляторами ринку інвестиційних фінансових послуг є Національний банк України (банки, СК) і Національна комісія з цінних паперів та фондового ринку (ІСІ, КУА, НПФ). Зміни внесені відповідно до так званого закону про СПЛІТ – Закону України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо удосконалення функцій із державного регулювання ринків фінансових послуг» № 79-IX від 12.09.2019 р.

В Україні станом на 01.04.2022 р. налічувалось 2186 посередників на ринку інвестиційних фінансових послуг, у т. ч. 1755 ІСІ (80,3%), 303 КУА (13,8%), 57 НПФ (2,6%) і 2 СК з активами в управлінні КУА (0,1%), 69 банків, які здійснювали інвестиційні операції (3,2%). При цьому, в Україні відсутні фінансові інститути розвитку. Починаючи з 2008 р. посередників стало в 1,5 разу більше за рахунок зростання кількості ІСІ у 2 рази та НПФ в 1,2 разу (рис. 1).

При цьому, станом на 30.09.2021 р. основними інвесторами відкритих ІСІ були фізичні особи – ре-

зиденти (рис. 2), що свідчить про активне залучення домогосподарств до функціонування посередників на ринку інвестиційних фінансових послуг.

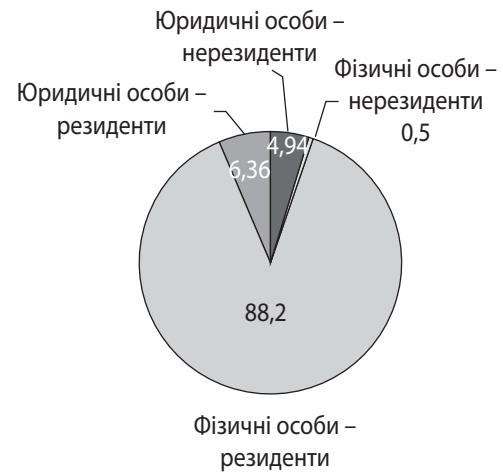

Рис. 2. Інвестори відкритих ІСІ станом на 30.09.2021 р., %

Джерело: сформовано за даними УАІБ [6].

Кожен кризовий період, незважаючи на природу причин його виникнення, характеризувався спадами вартості активів посередників на ринку інвестиційних фінансових послуг. При цьому негативні макроекономічні чинники посилювались внутрішньою політичною нестабільністю в Україні. Станом на 01.04.2022 р. активи ІСІ становили 496066 млн грн (15,2%), активи в управлінні КУА – 522907 млн грн (16%), активи НПФ в адмініструванні – 2164 млн грн

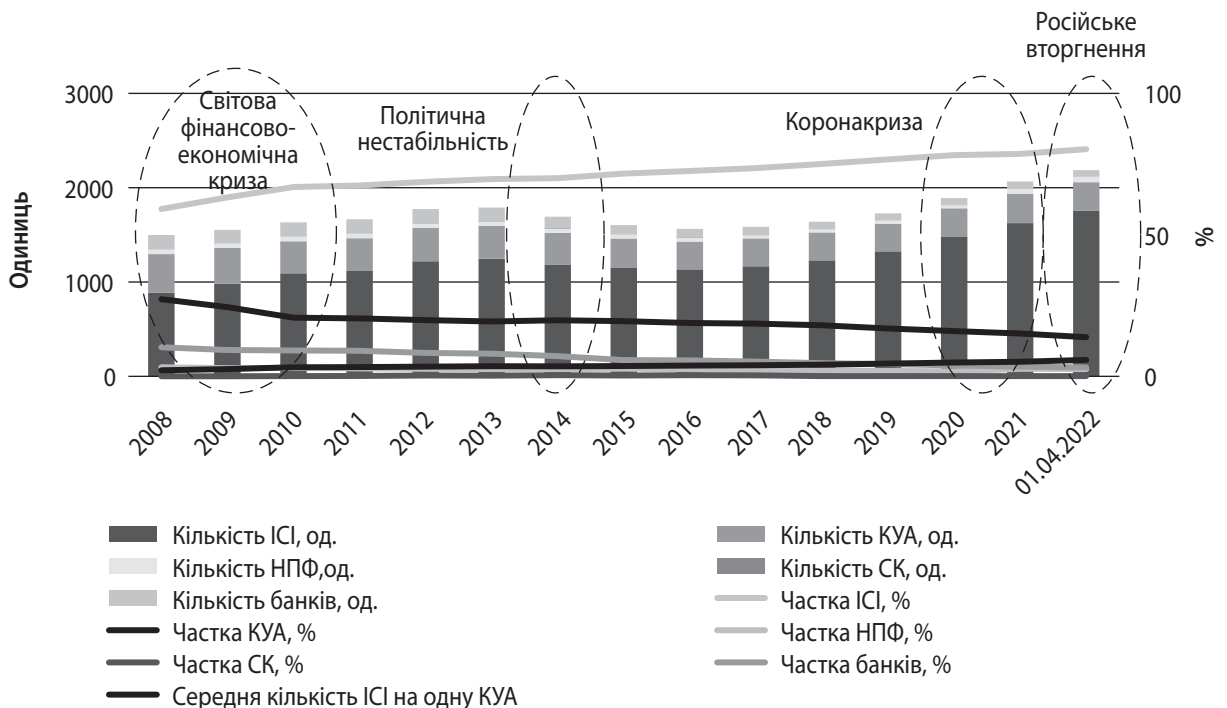

Рис. 1. Показники місткості ринку інвестиційних фінансових послуг станом на кінець 2008 р. – 01.04.2022 р.

Джерело: сформовано за даними УАІБ [6] та НБУ [14].

(0,07%), активи СК – 187,5 млн грн (0,006%), активи банків – 2238346 млн грн (68,7%) (рис. 3).

Ступінь проникнення ринку інвестиційних фінансових послуг в економіку країни, яку індикативно описуємо як співвідношення активів посередників на ринку інвестиційних фінансових послуг до ВВП, засвідчує негативні наслідки світової фінансово-економічної кризи 2008–2010 рр. і політичної нестабільності у 2014 р. і вкрай низьку активність посередників у забезпеченні темпів економічного зростання. Динаміка даного показника свідчить про те, що тривалий час посередникам на ринку інвестиційних фінансових послуг не вдається відновити темпи зростання активів – після світової фінансово-економічної кризи. Крім того, у 2022 р. прогнозується спадна динаміка українського ринку інвестиційних фінансових послуг. Песимістичні очікування створюють, зокрема, новини про втрати України через російське вторгнення, окупацію територій і блокування роботи підприємств, або й повне їх фізичне знищення, зниження ВВП та експорту, девальвація національної валюти тощо.

Слід зазначити, що упродовж досліджуваного періоду інвестиційний портфель банків зріс більш, ніж у 30 разів, однак його частка була незначною та становила менше 28% активів. Позитивною є динаміка нарощування інвестиційного портфеля. Негативним фактором є значна питома вага (94% станом на 01.04.2022 р.) облігацій внутрішньої державної позики (далі – ОВДП) в інвестиційному портфелі (рис. 4).

Крім банків, значну частину своїх активів в ОВДП інвестують НБУ (25%), страхові компанії

(99%), НПФ (46,3%) і продовжують нарощувати портфель ОВДП (рис. 5). Це пояснюється низькими ризиками та високою доходністю 11,34% за ОВДП. Перевагами такого інвестування є розміщення надлишкової ліквідності фінансових установ і зниження ризиків, недоліками – перетягування коштів населення з банківських депозитів і кредитно-інвестиційних ресурсів від реального сектора економіки до фінансування дефіциту державного бюджету, зростання державного боргу тощо.

У 2021 р. інвестування пенсійних активів НПФ здійснювалося здебільшого в державні цінні папери (46,3%), грошові кошти на рахунках у банках (35%), облігації вітчизняних підприємств (9,7%), об'єкти нерухомості (3,1%), облігації внутрішніх місцевих позик (2,5%) (рис. 6).

Збільшення частки інвестицій від нерезидентів, починаючи з 2017 р., відбулося в результаті послаблення валютних обмежень і лібералізації руху капіталу, підвищення процентних ставок за валютними ОВДП, поступового зниження адміністративних бар'єрів і спрощення процесу іноземного інвестування в Україну.

Якщо у 2020 р. активність іноземних інвесторів із купівлі активів в Україні стагнувала, насамперед у зв'язку з поширенням пандемії COVID-19, то у 2021 р. – передусім через високу ймовірність російського вторгнення на територію України.

Зниження кількості та обсягів угод відбиває вплив кризових періодів на вітчизняний ринок M&A. Укладаються переважно внутрішні угоди, мотивовані необхідністю масштабування бізнесу (приведення до

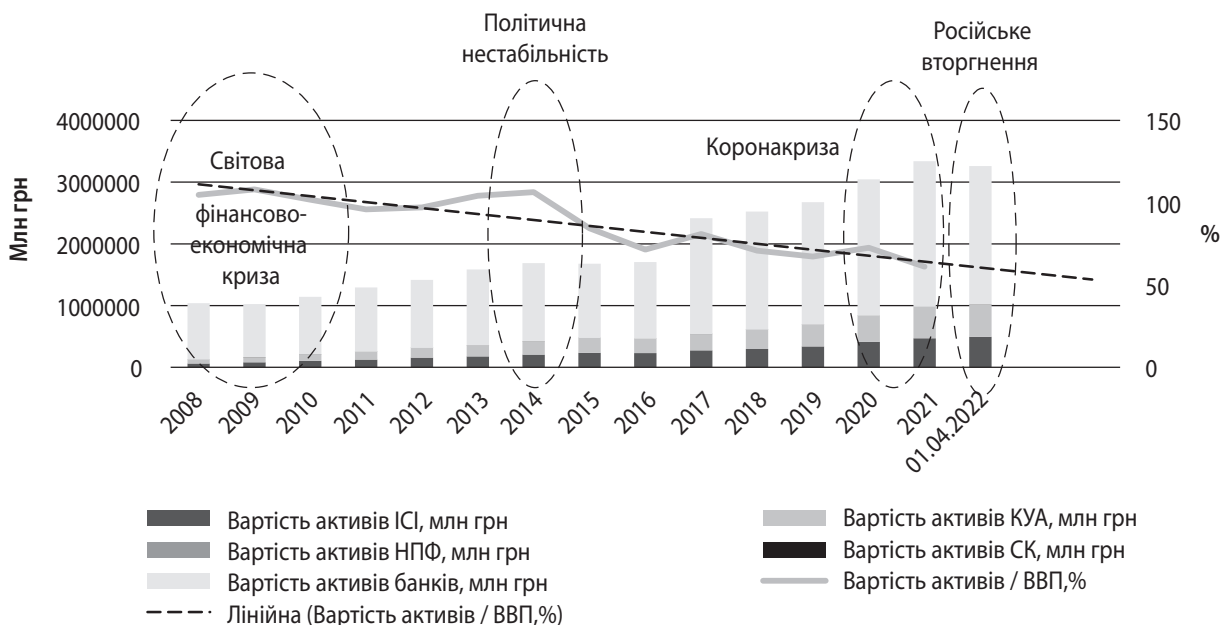

Рис. 3. Вартість активів посередників на ринку інвестиційних фінансових послуг станом на кінець 2008 р.–01.04.2022 р.

Джерело: сформовано за даними УАІБ [6] та НБУ [14]

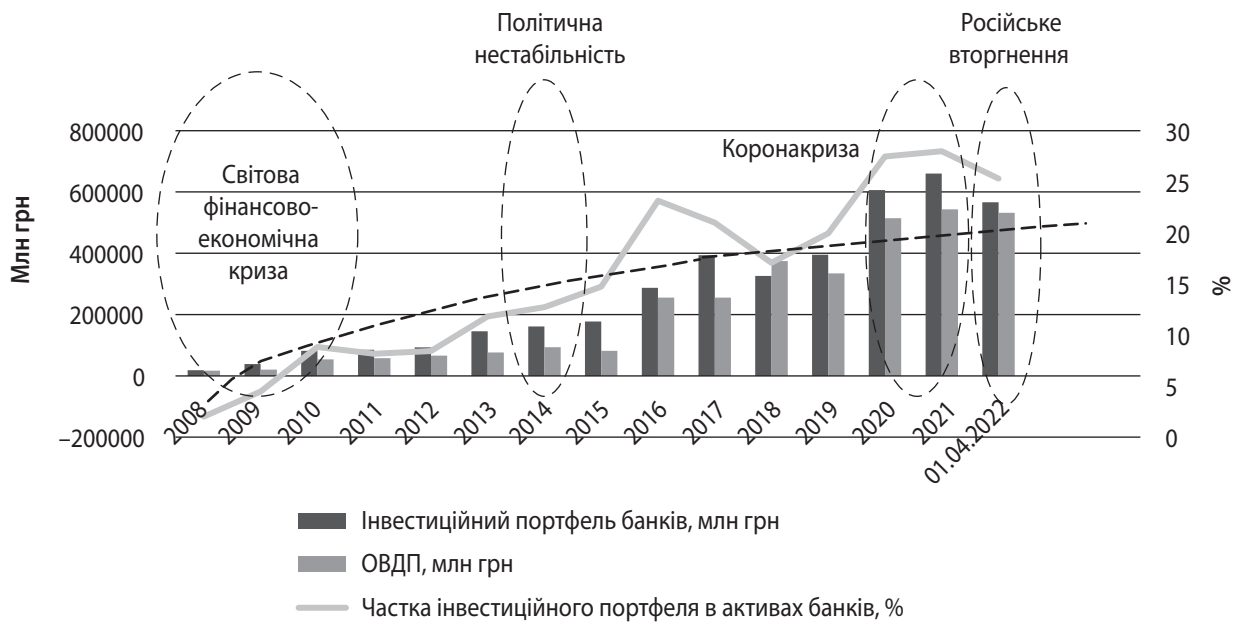

Рис. 4. Інвестиційний портфель банків станом на кінець 2008 р. – 01.04.2022 р.

Джерело: сформовано за даними НБУ [14].

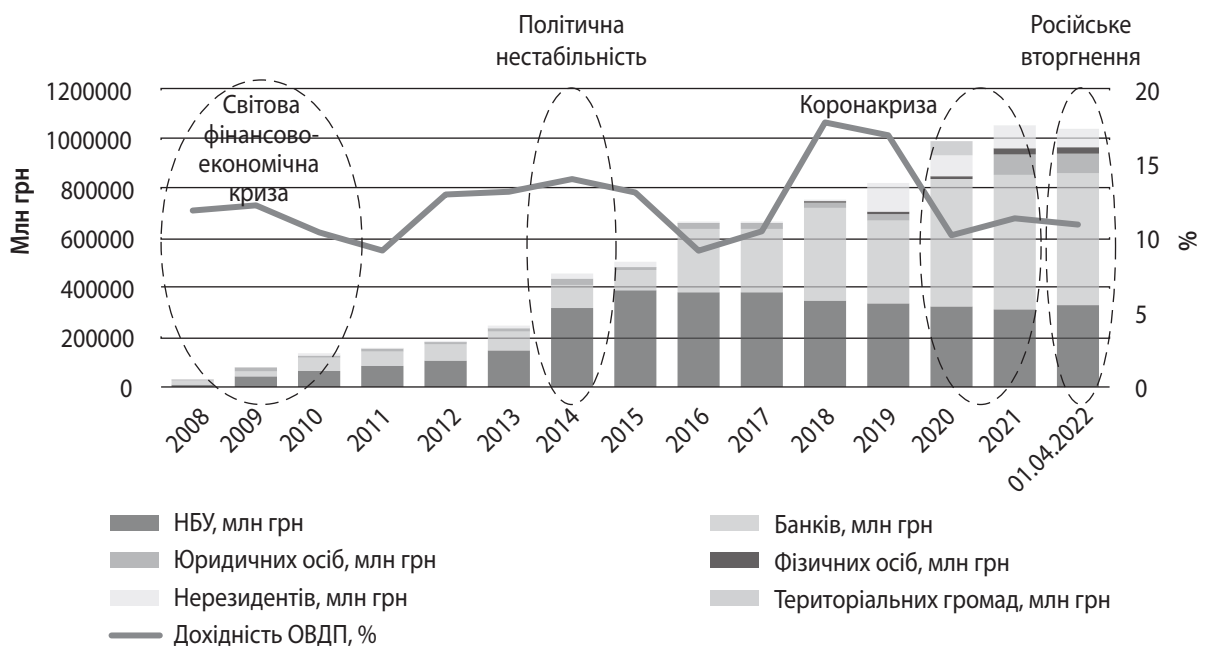

Рис. 5. ОВДП, які знаходяться в обігу, за сумою основного боргу станом на кінець 2008 р. – 01.04.2022 р.

Джерело: сформовано за даними НБУ [14].

вимог регулятора) та розподілу ризиків, а не інвестиційними потребами. Незважаючи на скорочення обсягу прямих іноземних інвестицій, український ринок M&A-угод у 2021 р. зберігав позитивну тенденцію до зростання (порівняно з 2020 р. – на 62,3%). Попри обмеження, викликані пандемією COVID-19, M&A угоди за участю іноземних інвесторів у 2020–2021 рр. усе ще становили понад третину від загальної кількості угод. Так, у 2021 р. здійснено 69 угод злиття, серед яких 25 іншими країнами-інвесторами загальною

вартістю 405 млн дол. (рис. 7). Основними інвесторами стали країни США (64%), Європи (12%), Північної Америки (15%), Близького Сходу і Африки (6%), Азійсько-Тихоокеанського регіону (3%). Найбільше угод M&A зосереджено в секторах: нерухомість і будівництво (22%), інновації та технології (20%), сільське господарство (18%), споживчі ринки (10%), нафтогазовий сектор (8%).

Привабливість інвестицій у сільське господарство суттєво зросла після імплементації закону про

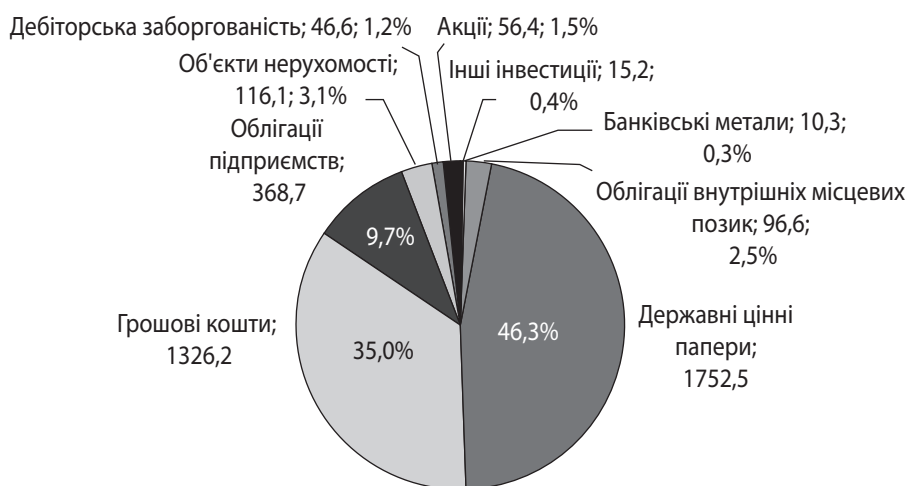

Рис. 6. Структура інвестованих пенсійних активів НПФ у 2021 р.

Джерело: сформовано за даними УАІБ [6].

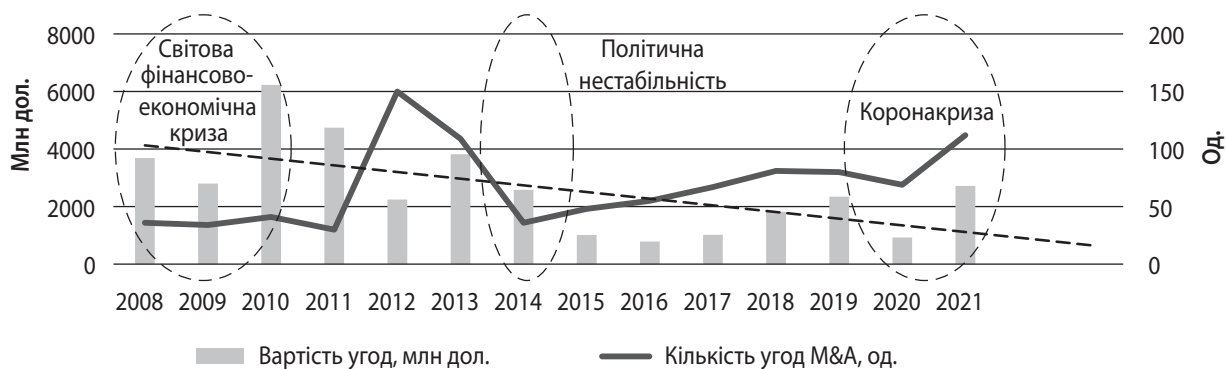

Рис. 7. Український ринок M&A у 2008–2021 рр.

Джерело: сформовано за даними KPMG [1].

ринок землі – Закону України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо обігу земель сільськогосподарського призначення» № 552-IX від 31.03.2020 р.

У 2022 р. на динаміку розвитку вітчизняного ринку M&A та ринку інвестиційних фінансових послуг найбільший вплив матиме усунення військового вторгнення та стабілізація загальної макроекономічної ситуації, очікування суб'єктів ринку щодо вартості інвестиційних інструментів та активів, відновлення нормального функціонування економіки. Довіра іноземних інвесторів до України певною мірою буде залежати від того, наскільки ефективно країна подолає поточні виклики.

ВИСНОВКИ

Дослідження функціонування посередників на ринку інвестиційних фінансових послуг протягом часового горизонту 2008 р. – перший квартал 2022 р. із застосуванням 4-х груп індикаторів діагностики стану його розвитку дозволило виокремити та надати характеристику 4-м кризовим періодам, а саме: світова

фінансово-економічна криза 2008–2010 рр., політична нестабільність 2014 р., коронакриза 2020–2021 рр., російське вторгнення 2022 р. Кризові періоди характеризувались спадами вартості активів посередників на ринку інвестиційних фінансових послуг, зниженням обсягів інвестиційного портфеля банків, стагнацією ринку M&A. Негативним фактором є значна питома вага ОВДП в інвестиційному портфелі банків (94%), страхових компаній (99%) та НПФ (46,3%). Попри негативний вплив російського вторгнення, Україна стала більш впізнаваною у світі. Цікавість світового суспільства після 24.02.2022 р. значно зросла, що дозволить привернути більше іноземних інвесторів після перемоги.

Для розвитку ринку інвестиційних фінансових послуг його суб'єктам необхідно:

- ✦ активізувати державну підтримку програм і проектів іноземних і вітчизняних інвесторів;
- ✦ докласти зусиль для створення сприятливого інвестиційного клімату в Україні;
- ✦ підвищити прозорість, партнерські відносини між регулятором і посередником;

- ✦ сприяти інтеграції вітчизняного фондового ринку до світового.

Не менш актуальним питанням є реформування нормативно-правового забезпечення та його приведення у відповідність до норм ЄС. Крім того, однією із головних проблем при дослідженні ринку інвестиційних фінансових послуг є відсутність актуальних статистичних даних від регуляторів ринку інвестиційних фінансових послуг. Зазначені проблеми потребують подальших ґрунтовних досліджень у цьому напрямі. ■

БІБЛІОГРАФІЯ

1. M&A Radar 2020: Україна. KPMG. Березень 2021. 19 с. URL: <https://assets.kpmg/content/dam/kpmg/ua/pdf/2021/04/ma-radar-2020-ukr.pdf>
2. Арбузов С. Г., Колобов Ю. В., Міщенко С. В., Науменкова В. І. Банківська енциклопедія. Київ : Знання, 2011. 504 с.
3. Бондаренко Є. П. Механізм регулювання ринку фінансових послуг України : дис. ... канд. екон. наук : 08.00.08. Суми, 2011. 236 с.
4. Губанова Е. С. Методологические основы систематизации понятий инвестиционной проблематики исследования. *Экономические и социальные перемены в регионе*. 2004. Вып. 25. С. 72–78.
5. Дубина М. В. Дослідження особливостей взаємозв'язку фінансового ринку та ринку фінансових послуг. *Інвестиції: практика та досвід*. 2016. № 18. С. 21–26. URL: http://www.investplan.com.ua/pdf/18_2016/5.pdf
6. Квартальні та річні огляди ринку /Українська Асоціація Інвестиційного Бізнесу. URL: <https://www.uaib.com.ua/analituaib/publ-ici-quart>
7. Кльоба Л. Г. Сутність, структура та елементи інвестиційного ринку України. *Агросвіт*. 2016. № 12. С. 12–17. URL: http://www.agrosvit.info/pdf/12_2016/3.pdf
8. Коваленко Ю. М. Фінансовий ринок і ринок фінансових послуг : сутність, сегменти, суб'єкти. *Фінанси України*. 2013. № 1. С. 101–112.
9. Котуков А. А. Методологические основы исследования экономической сущности инвестиционного рынка и его структуры. *Вестник ВГУ. Серия «Экономика и управление»*. 2005. № 2. С. 119–128. URL: <http://www.vestnik.vsu.ru/pdf/econ/2005/02/kotukov.pdf>
10. Левченко В. П. Розвиток ринку небанківських фінансових послуг України : дис. ... д-ра екон. наук : 08.00.08. Ірпінь, 2018. 520 с.
11. Закон України «Про інститути спільного інвестування» від 05.07.2012 р. № 5080-VI. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/5080-17#top>
12. Закон України «Про фінансові послуги та державне регулювання ринків фінансових послуг» від 12.07.2001 р. № 2664-III. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2664-14#Text>
13. Реверчук С. Теоретико-методологічні та практичні аспекти фінансового бізнесу на ринку послуг в інформаційній економіці // Проблеми становлення інформаційної економіки в Україні : матеріали IV Міжнародної науково-практичної конференції

(м. Львів, 17–18 жовтня 2019 р.). Львів : ЛНУ імені Івана Франка, 2019. С. 84–87.

14. Статистика фінансових ринків / НБУ. URL: <https://bank.gov.ua/ua/statistic/sector-financial>
15. Яценко І. В. Ринок інвестиційних фінансових послуг: теоретичний концепт та сучасний стан в Україні // Фінанси, банківська система та страхування в Україні: стан, проблеми та перспективи розвитку в кризовій економіці : збірник матеріалів Міжнародної науково-практичної інтернет-конференції (2–3 березня 2022 р.). Дніпро : ДДАЕУ, 2022. С. 93–96.

REFERENCES

- Arbuzov, S. H. et al. *Bankivska entsyklopediia* [Banking Encyclopedia]. Kyiv: Znannia, 2011.
- Bondarenko, Ye. P. "Mekhanizm rehuliuвання rynku finansovykh posluh Ukrainy" [Mechanism of Regulation of the Financial Services Market of Ukraine]: *dys. ... kand. ekon. nauk : 08.00.08*, 2011.
- Dubyna, M. V. "Doslidzhennia osoblyvosti vzaiemozvizku finansovoho rynku ta rynku finansovykh posluh" [Study of Interconnection Peculiarities of the Financial Market and the Financial Services Market]. *Investytsii: praktyka ta dosvid*, no. 18 (2016): 21–26. http://www.investplan.com.ua/pdf/18_2016/5.pdf
- Gubanova, Ye. S. "Metodologicheskiye osnovy sistematyatsii ponyatyiy investitsionnoy problematiki issledovaniya" [Methodological Bases for Systematizing the Concepts of Investment Research Problems]. *Ekonomicheskyye i sotsialnyye peremeny v regione*, no. 25 (2004): 72–78.
- "Kvartalnyi ta richnyi ohliady rynku" [Quarterly and Annual Market Reviews]. *Ukrainska Asotsiatsiia Investytsiynoho Biznesu*. <https://www.uaib.com.ua/analituaib/publ-ici-quart>
- Klobo, L. H. "Sutnist, struktura ta elementy investytsiynoho rynku Ukrainy" [Essence, Structure and Elements of Investment Market Ukraine]. *Ahrosvit*, no. 12 (2016): 12–17. http://www.agrosvit.info/pdf/12_2016/3.pdf
- Kotukov, A. A. "Metodologicheskiye osnovy issledovaniya ekonomicheskoy sushchnosti investitsionnogo rynku i yego struktury" [Methodological Bases for Studying the Economic Essence of the Investment Market and Its Structure]. *Vestnik VGU. Seriya «Ekonomika i upravleniye»*, no. 2 (2005): 119–128. <http://www.vestnik.vsu.ru/pdf/econ/2005/02/kotukov.pdf>
- Kovalenko, Yu. M. "Finansovy rynok i rynok finansovykh posluh : sutnist, sehmenty, subiekty" [Financial Market and Financial Services Market: Essence, Segments, Subjects]. *Finansy Ukrainy*, no. 1 (2013): 101–112. [Legal Act of Ukraine] (2001). <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2664-14#Text>
- [Legal Act of Ukraine] (2012). <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/5080-17#top>
- Levchenko, V. P. "Rozvytok rynku nebankivskykh finansovykh posluh Ukrainy" [Development of the Market of Non-banking Financial Services of Ukraine]: *dys. ... d-ra ekon. nauk : 08.00.08*, 2018.

"M&A Radar 2020: Ukraina. KPMG. Bereznen 2021" [M&A Radar 2020: Ukraine. KPMG. March 2021]. <https://assets.kpmg/content/dam/kpmg/ua/pdf/2021/04/maradar-2020-ukr.pdf>

Reverchuk, S. "Teoretyko-metodolohichni ta praktychni aspekty finansovoho biznesu na rynku posluh v informatsiinii ekonomitsi" [Theoretical and Methodological and Practical Aspects of Financial Business in the Market of Services in the Information Economy]. *Problemy stanovlennia informatsiinoi ekonomiky v Ukraini*. Lviv: LNU imeni Ivana Franka, 2019. 84-87.

"Statystyka finansovykh rynkiv" [Financial Markets Statistics]. NBU. <https://bank.gov.ua/ua/statistic/sector-financial>

Yatsenko, I. V. "Rynok investytsiinykh finansovykh posluh: teoretychnyi kontsept ta suchasnyi stan v Ukraini" [Investment Financial Services Market: Theoretical Concept and Current State in Ukraine]. *Finansy, bankivska systema ta strakhuvannia v Ukraini: stan, problemy ta perspektyvy rozvytku v kryzovii ekonomitsi*. Dnipro: DDAEU, 2022. 93-96.